

Натаниел Хоторн

Големия гранат
Загадката на Белите планини

Някога, преди много-много години, сред скалистите склонове на Кристалните възвишения група приключенци си почивали надвечер след напрегнатото си и безуспешно дирене на Големия Гранат. Те се събрали там не като приятели или участници в съвместно начинание, а понеже всеки един поотделно, с изключение на двамата младоженци, бил тласкан от своя собствен егоистичен копнеж по чудния скъпоценен камък. И все пак чувството, породено от общата им съдба, било толкова силно, че ги подтикнало със съвместни усилия да направят груба колиба от клони и да стъкмят голям огън от събраните борови съчки, плаващи надолу по бързото течение на реката Амонусък, на чийто по-нисък бряг се готвели да прекарат нощта. Имало обаче сред тях един, напълно обладан от страстта на търсенето, който дотолкова бил изменил на човешката си природа, че не изпитал никаква радост, когато зърнал лицата на хора в такова откъснато и уединено място, където се били изкачили. Огромно пусто пространство ги отделяло от най-близкото селище, а на помалко и от миля над главите им се намирал зловещият предел, където възвишенията отхвърляли рунтавите си мантии от горски дървета и или се обвивали с наметала от облаци, или се издигали голи в небето. Грохотът на Амонусък щял да бъде ужасно непоносим, ако човекът, който трябвало да слуша как планинският поток разговаря с вятъра, бил сам.

Затова и приключенците си разменили дружелюбни слова и гостоприемно се канели един друг да влязат в колибата, където всеки от тях едновременно бил стопанин и гост. Те всички наредили хранителните си припаси върху плоска скала и си хапнали от общата трапеза. Най-накрая сред тях се породил приятелски дух, който обаче бил помрачаван при мисълта, че на следващата сутрин подновеното усилие да се намери Големия гранат отново ще създаде отчуждение помежду им. Седем мъже и една млада жена – всички те се греели заедно на огъня, издигащ се като пламтяща стена в предната част на подслона. Като наблюдавали съвсем различните, дори противоположни личности, присъстващи там – на трептящата, мъждукаща светлина всеки поотделно бил като карикатура на собствения си образ – те взаимно стигнали до заключението, че никога дотогава не се е събирала по-странна група хора – нито в града, нито в пустинята, нито в планината или равнината.

Най-старият от всички, висок, сух мъж с обветрено лице, на около шестдесет години, бил облечен в кожи на диви зверове, на които било нормално да наподобява с облеклото си, тъй като от много отдавна еленът, вълкът и мечката били най-близките му приятели. Той бил един от тези злочести простосмъртни, често споменавани от индианците, от

най-крехка възраст обземани от странна лудост по Големия гранат, превърнал се в страстна мечта за цял живот. Посетителите в местността го знаели единствено под прякора Търсача. Тъй като никои не помнел кога за пръв път той се бил захванал с диренето, из долината на Сако се носело поверието, че поради прекомерния си ламтеж по Големия гранат, бил обречен да се скита сред планините до края на дните си и винаги да изпитва трескава надежда сутрин и отчаяние – вечер. До нещастния търсач стоял дребен възрастен човек с висока шапка наподобяваща по форма тигел. Това бил някой си доктор Какафодел, дошъл отвъд морето, спаружен и изсушен като мумия от постоянното си надвесване над пещи с дървени въглища и от вдишване на зловонни изпарения по време на своите химически и алхимически занимания. За него се твърдяло, кой знае дали с основание или не, че в началото на изследванията си той бил пресушил най-гъстата си кръв в тялото и я похабил, наред с някои други основни съставки, при един неуспешен експеримент – оттогава вече не приличал на човек. Следващият бил Ичабод Пигснорт, солиден търговец, член на управата в Бостон и старейшина в известната черква Нортън. Враговете му разправяли смешната история, че след молитва, сутрин и вечер, господин Пигснорт обикновено прекарвал цял час като се търкалял гол сред огромно количество шилинги, първите сребърни монети в Масачузетс. Четвъртият, на когото ще се спрем, не споменал своето име пред спътниците си и те го запомнили само с подигравателната му усмивка, непрестанно разкривяваща слабото му лице и с огромните очила, имащи за цел да деформират и обезцветяват цялата природа в очите на този господин. На петия също не разбрали името и това било много жалко, тъй като той изглежда бил поет. Очите му блестели, но бил печално изпит – нещо съвсем естествено, щом според някои твърдения ежедневно му меню включвало мъгла, утринна влага и филия от най-гъстия облак, до който можел да се добере, понякога гарнирана с лунна светлина, ако се снабдял с такава. Без съмнение и поезията, написана от него, имала вкуса на всички тези деликатеси. Шестият бил млад човек, високомерен на вид, седнал настрана от останалите, надменно оставил на главата си шапката си с перо, вместо да я свали пред по-възрастните. Огънят озарявал богато извезаната му дреха, а скъпоценните камъни на сабята му блестели силно. Това бил лорд дьо Вер – за него се говорело, че у дома прекарвал голяма част от времето си в подземната гробница на своите прадеди, тършувайки в изгнилите им ковчези и търсейки следи от земната им гордост и тщеславие, останали сред костите и праха им. Така че, освен със своя дял, той се кичел с несъобразеното

високомерие на всичките си предшественици.

Последният бил красив младеж със селска риза, а до него седяло цъфтящо малко създание, у което лекият момински свян вече се стопявал от буйния любовен плам на младата булка. Тя се казвала Хана, а мъжът ѝ – Матю – две обикновени имена, много прилягащи обаче на скромната двойка, така силно отличаваща се от странната компания, загубила ума си по Големия гранат.

И така, седяла си тази разнородна група приключенци, подслонена в една колиба, огряна от един и същи огън и всички били тъй погълнати от една единствена мисъл, че за каквото и да заговорели, думите им накрая неизменно били озарявани от Големия гранат. Някои разправили за обстоятелствата, довели ги дотук. Един чул разказа на пътешественик за вълшебния камък в далечната му страна и мигновено бил обладан от такава жажда да го зърне, че тя можела да се утоли само от силния блясък на камъка. Друг пък, много отдавна, още когато известният капитан Смит посетил тези брегове, го бил видял да свети далеч на сушата и не намерил покой през следващите години, докато не се заловил с търсенето. Трети, по време на престоя на ловна експедиция на цели четиридесет мили южно от Белите планини, се събудил посред нощ и зърнал Големия гранат да блести силно като метеор, тъй че дърветата хвърляли сянка. Те разговаряли за безбройните опити да се стигне до мястото и за необяснимата фаталност, причинила неуспеха на всички приключенци досега, колкото и лесно да изглеждало да се проследи до източника такава светлина, която затъмнява луната и почти е равна на слънцето. Явно било, че всеки един от тях се поусмихвал презрително на налудничавостта на останалите, които се надявали да имат по-добра сполука от преди, но същевременно го обземало почти неприкритото убеждение, че той самият ще бъде печелившият. Сякаш за да разсеят твърде големите надежди на другите, те отново споменавали индианското предание, че скъпоценният камък се охранявал от дух, който обърквал търсачите му като или го местел от връх на връх по най-високите възвишения, или спускал мъгла над омагьосаното езеро, в което се оглеждал камъкът. Те смятали обаче, че на подобни приказки не бива да се вярва, и твърдели, че диренето било осуетявано поради липса на далновидност и упорство у приключенците или поради други причини, които биха могли да бъдат естествено препятствие за достигането на всяка точка сред лабиринтите на гори, долини и планини.

Когато разговорът спрял за миг, този с големите очила огледал групата, като насочил подигравателната си усмивка, която не изчезвала от

лицето му, към всеки поотделно.

– И така, другари по съдба – рекъл той – ето ни тук, седем умни мъже и една хубава девойка, безспорно не по-малко умна и от най-белобрадия в компанията. Ето ни тук, повтарям, посветени на едно и също голямо дело. Мисля, че е редно всеки един от нас да си признае какво възнамерява да прави с Големия гранат в случай, че сполучи да се докопа до него. Какво ще ни каже приятелят в меча кожа? Как смяташ ти, добри човече, да се порадваш на съкровището, което дириш сред Кристалните възвишения господ знае откога?

– Да му се порадвам? – рязко възкликнал остарелият Търсач. – Не очаквам никаква радост от него. Отдавна се отърсих от тази глупост! Аз продължавам диренето на този проклет камък, защото за мен лекомислената младежка амбиция на старини се превърна в съдба. Единствено търсенето ми дава сили, то поддържа духа ми, кара кръвта ми да тече в жилите, то е смисълът на живота ми. Ако се откажа от него, аз ще се строполя мъртъв от тази страна на дефилето, което е портата за планинската местност. Но не бих се лишил от надеждата да намеря Големия гранат, дори да можех да получа обратно пропиления си живот. След като го открия, аз ще го занеса в някоя позната пещера и там, стискайки го с ръце, ще легна и ще умра, като го заровя със себе си завинаги.

– О, нещастнико, пренебрегваш интересите на науката! – извикал доктор Какафодел с философско възмущение. – Ти не си достоен дори да зърнеш отдалеч блясъка на този най-скъпоценен камък, създаден в лабораторията на природата. Моята цел е единствената, поради която един умен човек би могъл да желае да притежава Големия гранат. Веднага щом се сдобия с него – аз имам предчувствието, мили хора, че тази награда е отредена да увенчае научната ми кариера – ще се върна в Европа и ще посветя останалата част от живота си, за да открия съставните му елементи. Ще стрия парченце от камъка на ситна прах, други късчета ще разтопя в киселина или в разтворители, действащи на подобна превъзходна сплав. А остатъка възнамерявам да разтопя в огнеупорния съд или да го възпламеня чрез духало. Посредством тези разнообразни методи аз ще направя точен анализ и накрая ще подаря дебелия том с резултатите от моя тур на света.

– Превъзходно! – казал човекът с очилата. – Безсмислено е да се безпокоите, образовани човече, че обстоятелствата могат да наложат унищожаването на скъпоценния камък, тъй като след прочита на вашия том всички до един ще знаем как да си създадем наш собствен Голям гранат.

– Аз обаче – рекъл господин Ййчабод Пигснорт – от своя страна съм против направата на тези имитации, с които се цели да се снижи пазарната цена на истинския камък. Искрено ви казвам, хора, че съм заинтересуван от задържането на цената. Ето, аз съм си оставил редовната търговия, поверил съм магазина на помощниците си, изложил съм на риск доброто си име и нещо повече, изложил съм самия себе си на опасността от смърт или залавяне от проклетите диваци-езичници и съм сторил всичко това, без да се осмеля да поискам разрешение от паството, защото на търсенето на Големия гранат се гледа почти като на търговийка с Лукавия. Смятате ли вие, че аз бих навредил така лошо на душата си, тялото си, на Името си и на имуществото си, ако не разчитах на добрите изгледи за печалба?

– Аз не, благочестиви господин Пигснорт – отвърнал мъжът с очилата – аз никога не бих допуснал подобна голяма глупост от ваша страна.

– Действително, вярвам, че е така – рекъл търговецът. – Сега, що се отнася до Големия гранат, смея да призная, че никога не съм го зървал. Но само ако една стотна от това, което хората казват за неговия блясък, е вярно, той несъмнено ще надмине и най-скъпия диамант на Великия Могол, струващ несметна сума. И затова имам намерението да натоваря Големия гранат на кораБ и да отпътувам с него за Англия, Франция, Испания, Италия или в езическия свят, ако ме изпрати там Провидението, и накратко казано, да пласирам скъпоценния камък на лицето, предлагашо най-висока цена между владетелите на земята, за да го постави той сред най-големите си скъпоценности. Ако някой от вас има по-умен план, нека да го изложи.

– Аз имам такъв, долна твар – извикал постът. – Нищо ли друго освен злато не ти трябва, че ще превръщаш небесното сияние в боклук, сред който и без това вече се въргалияш? Аз самият, скрил скъпоценния камък под наметката си, ще се върна бързо в моята мансарда, гледаща към мрачна лондонска улица. Там денонощно ще го съзерцавам. Лъчите му ще проникнат в душата ми. Той ще обладае ума и въображението ми и ще засвети ярко във всеки ред поезия, сътворен от мен. Така, векове след моята смърт, светлината на Големия гранат ще озарява името ми.

– Добре го каза, господин Поете – извикал оня с очилата. – Разправяш, че си щял да го скриеш под наметката си, а? Ами тогава той ще засвети от дупките и ти ще заприличаш на фенер!

– Само като си помисля! – прошепнал Лорд дьо Вер по-скоро на себе си, отколкото на останалите, тъй като той не считал и най-издигнатия

сред тях достоен да разговаря с него. Само като си помисля, че човек с дрипава наметка се осмелява да казва, че ще отнесе Големия гранат в таванската си стая на несретен поет! Нима не съм взел решение за себе си, че по цялата земя няма по-подходяща украса за големия салон в замъка на прадедите ми? Там той ще пламти столетия наред и ще превръща нощта в ден, ще хвърля отблясъци върху доспехите, знамената и гербовете по стените и ще поддържа светъл спомена за героите. Защо другите приключенци търсят напразно съкровището, след като аз съм този, който ще го спечели и превърне в символ на могъщия ни род? Никога преди това, дори на върха на Белите планини, Големия гранат не е стоял на толкова достойно място, каквото му е отредено в салона на фамилията дьо Вер.

– Благородна мисъл – казал Циника с раболепна усмивка. – И все пак, ако мога да си позволя да отбележа, от безценния камък става изключителна гробна лампа. Той ще разкрие величието на прадедите ви, ваша светлост, много по-добре в подземната гробница, отколкото в салона на замъка.

– Да, несъмнено – обадил се Матю, младият селяк. Те двамата с невястата си седели, хванати за ръце. – Господинът се е сетил за полезно приложение на този блестящ камък. И на нас с Хана ни е нужен за подобна цел.

– Какво говориш, приятелю? – възкликнал негова светлост удивено. – Какъв салон и замък имаш ти, за да го окачиш там?

– Нямам замък – отвърнал Матю. – но имам най-спретнатата къщурка, която можете да видите по Кристалните възвишения. Трябва да знаете, приятели, че ние с Хана, след като се оженихме миналата седмица, се захванахме да дирим Големия гранат, защото се нуждаем от светлината му през дългите зимни вечери. А когато съседите ни дойдат на гости, ще им се хвалим с това красиво нещо. Той ще огрява цялата къща. така че и игла ще можем да намерим в най-скритото ъгълче и всичките прозорци ще светят, сякаш е запален голям огън от борови клонки. Освен това, колко ще е приятно, като се събудим посред нощ, да можем да виждаме лицата си.

Всички се засмели поради скромността в желанията на младата двойка относно този удивителен безценен камък, с който най-великият крал в света би се гордял да украси залата си. Особено човекът с очилата, подиграл се на цялата компания подред, сега разкривил лицето си в такава гримаса на ехиден присмех, че Матю го попитал, доста троснато, какво мисли той самият да прави с Големия гранат.

– Големия гранат ли? – отвърнал Циника с неизразимо презрение. – Ех, ти, глупако, няма такова нещо. Изминал съм три хиляди мили и съм решил кракът ми да стъпи на всеки връх в тези планини и да надникна във всяка пропаст с една едничка цел – да докажа за удоволствието на всички хора, не дотам тъпи като теб, че Големия гранат е една измама.

Празни и глупави били подбудите, тласнали повечето от приключенците към Кристалните възвишения. Но най-празни и глупави, а също и нечестиви, били подбудите на присмехулника с големите очила. Той бил един от тези окаяни, зли хора, силно устремени надолу към мрака, вместо нагоре към висините, които, ако успеят да угасят светлините запалени за нас от Всевишния, ще считат среднощния мрак за най-голямото си постижение. Докато Циникът говорел, някои от групата се стреснали от яркочервено проблясване – огромните очертания на околните планини и изпълненото с камъни корито на буйната река се озарили от нещо – по-силно от огъня, огряващ стволите и тъмните клони на гордите дървета. Те зачакали да загърми, но не чули нищо и се успокоили, че бурята ги е отминала. Звездите, тези стрелки на небесния циферблат, подканили приключенците да склонят очи, за да съзерцават не пламтящите съчки, а блясъка на Големия гранат в сънищата си.

Двамата младоженци се били настанили в най-отдалечения ъгъл на бараката и се отделили от останалите чрез завеса, изплетена от вейки, каквато навярно се е дигнала около булчината постеля на Ева. Срамежливата млада съпруга успяла да оплете тази тъкан, докато другите разговаряли. Те с мъжа си заспали, нежно хванати за ръце и когато се събудили след виденията с неземно сияние в съня им, всеки съзрял по-благодатната светлина в очите на другия. Те се събудили в един и същи миг, с лица, озарени от щастлива усмивка, която станала още по-блажена при мисълта, че животът и любовта им са истина. Веднага, щом си спомнили къде се намират, невестата надникнала през пролуките на делената завеса и видяла, че в предната част на колибата няма никой.

– Ставай, скъпи Матю! – бързо извикала тя. – Чудатите хора са тръгнали, всички до един. Ако не станеш веднага, ще изпуснем Големия гранат!

Наистина тези клети млади хора съвсем не заслужавали съкровището, примамило ги тук, щом като така спокойно си спали цяла нощ, чак докато слънцето огряло билото на хълмовете. А останалите приключенци се мятали в трескаво безсъние или сънували как се катерят из урвите и едва-що пукнала зората, поели пътя, за да превърнат сънищата си в действителност. Но след добрата си почивка Матю и Хана били леки

като сърни и преди да се отправят нагоре по планината, те набързо казали молитвата си, измили се в студените води на Амонусък и хапнали по един залък. Като се качвали по стръмния път, вдъхвайки си сила с взаимна подкрепа, те представлявали приятна гледка на съпругеска привързаност. След няколко дребни злополуки – скъсана греха, загубена обувка, заплитане на Ханината коса в един клон – те достигнали горния предел на гората и сега трябвало да поемат по-рискован път. Безбройните стволоче и гъстата шума на дърветата досега подтискали страховете им, които изведнъж ги обзели при вида на високо издигащите се над тях голи, брулени от вятъра, мъгливи, скалисти върхове, огрени от самотно слънце. Те погледнали назад към черния пущинак, преминал от тях, и им се приискало отново да потънат в дълбините му, вместо да се уповават на такава огромна самота, ширнала се пред погледа им.

– Ще вървим ли нагоре? – попитал Матю, като прегърнал Хана през кръста закрилнически, но също и да се успокои, като я притисне до сърцето си.

Но младата невеста, макар и скромна, обичала скъпоценните камъни като всяка жена и не можела да се откаже от надеждата да притежава най-големия камък на света, въпреки трудностите около спечелването му.

– Нека да се изкачим още малко – промълвила Тя с разтреперано гласче, като обърнала лице към унилото небе.

– Хайде тогава – рекъл Матю и като насъбрал мъжкия си кураж, я повлякъл нагоре, тъй като в мига, когато той станал безстрашен, тя отново била обзета от плахост.

И така, търсачите на Големия гранат се отправили нагоре, като стъпвали върху гъсто заплетените клони и връхчета на боровете-джуджета, които, макар и покрити с мъх от годините, в продължение на векове едва били израсли на височина три стъпки. След това търсачите достигнали до купища отломки от голи скали, струпани безразборно, като че ли великани били издигнали пирамида в памет на своя вожд-великан. Нищо не дишало, нищо не виреело в това пусто царство на разредедения въздух. Единствените признаци на живот се криели в двете им тупащи сърца. Толкова високо се били изкачили, че Природата сякаш не ги придружавала. Тя изостанала зад тях, до предела на гората, и изпратила с прощален поглед децата си, отдалечаващи се натам, където тя самата никога не била минавала със зелените си стъпки. Скоро те се скрили от погледа ѝ. Гъсти и черни, мъглите започнали да се скупчват долу, като хвърляли тъмни сенки върху ширналата се местност и тежко се понесли

към едно сборище, сякаш най-високият планински връх бил свикал своите родственици – облаците – на съвещание. Най-накрая кълбата се сбила в плътна маса, наподобяваща калдъръм, върху който пътниците могат да стъпят, но после напразно биха търсили обратния път към благословената земя, изчезнала под краката им. Влюбените закопняли отново да зърнат зелената земя, уви, по-силно, отколкото някога под облачното небе са желали да съзрат рая. В чувството си за изоставеност те дори изпитали облекчение, когато мъглите, бавно пълзящи нагоре по планината, обвили самотния връх, като по този начин закрили отчасти, поне за тях, ширналото се отпред голо пространство. Но с влюбен и тъжен поглед те се притиснали плътно един до друг, страхувайки се да не би всемирният облак да ги откъсне от очите им.

Въпреки това, те навярно щели да упорствуват в изкачването си все нагоре, между небето и земята, докато имали на какво да стъпват, ако силите на Хана не започнали да я напускат, а с това и куражът ѝ. Тя се задъхала. Не искала да обременява мъжа си с теглото си, но непрекъснато залитала до него и все по-трудно ѝ било да се изправя. Накрая се отпуснала на една скала по стръмнината.

– Загубени сме, скъпи Матю – казала тя тъжно. – Никога вече няма да открием обратния път до земята. Ех, колко щастливи можехме да бъдем в къщичката си.

– Душа моя, ние пак ще бъдем щастливи там – отвърнал Матю. – От тази страна слънцето прониква през гъстата мъгла. С негова помощ мога да се ориентирам и да стигнем до прохода на дефилето. Да се връщаме, любима, и да престанем да мечтаем за Големия гранат.

– Слънцето не би могло да грее оттам казала Хана с отчаяние. – Сега навярно е пладне. Ако тук изобщо може да има слънце, то ще е над главите ни.

– Но погледни! – повторил Матю, с малко променен глас. – Всеки миг става по-светло. Ако не е слънцето, какво тогава може да бъде?

Младата невеста вече не можела да отрече, че някакво сияние пробива мъглата и осветява сивотата ѝ с тъмночервен цвят, който непрекъснато ставал по-ярък, сякаш блестящи частици заплували в мрака. Сега също и облакът започнал да се отмества от планината и докато бавно се оттеглял, от непроницаемата му тъма започнали да изскачат едно след друго различни неща, сякаш току-що създадени, и накрая целият хаос от мъглявина напълно изчезнал. В това време младоженците видели съвсем близо до краката им да проблясва вода и забелязали, че се намират на самия бряг на планинско езеро, дълбоко, блестящо, бистро, спокойно

и красиво, изпълващо догоре басейна, издълбан в голяма скала. Великолепен лъч пробягал по повърхността му. Търсачите погледнали натам, откъдето той можел да идва, но обзети от трепета на огромния възторг, те затворили очи, заслепени от огненото великолепиe, излъчващо се горе от скалата, надвесена над омагьосаното езеро. Скромните съпрузи се били добрали до тайнственото езеро и открили отдавна търсеното светище на Големия гранат.

Те се хвърлили в обятията си, разтреперани от собствения си успех. Защото, като си припомнили многобройните легенди за чудния скъпоценен камък, се почувствували като избраници на съдбата и ги побили тръпки от това усещане. От детските си години насам те непрекъснато виждали граната да грее като недостижима звезда. А сега същата тази звезда озарявала с най-силните си лъчи сърцата им. Двамата изглеждали променени в собствените си очи от червения пламък, огряващ лицата им, и този огън осветявал и езерото, скалите и небето, а мъглите отстъпили пред неговата сила. Но когато отново погледнали, те съзрели нещо, което отвлякло вниманието им дори от големия камък. В подножието на скалата, точно под Големия гранат, се очертавала фигурата на човек с протегнати ръце – като че се изкачвал, и с обърнато лице – сякаш да погълне цялото леещо се великолепиe. Но той не помръдвал – бил неподвижен като камък.

– Това е Търсача – промълвила Хана и уплашено стиснала ръката на мъжа си. – Матю, той е мъртъв.

– Радостта от успеха го е убила – отвърнал Матю, силно разтреперан. – А може би самата светлина на Големия гранат е причинила смъртта му.

– Големия гранат – обадил се сърдит глас зад тях. – Голямата измама! Ако сте го открили, моля ви, покажете ми го.

Те се обърнали и видели пред себе си Циника – с големите си очила на носа той внимателно оглеждал ту езерото, скалите, и далечните кълба мъгла, ту самия Голям гранат, но очевидно не усещал светлината му, сякаш всички пръснати наоколо му облаци се били събрали около него. Макар че падащата поради сиянието сянка на неверника опирала до самите му крака, той обърнал гръб на ослепителния камък и упорито твърдял, че нямало дори блещукане.

– Къде е вашата Голяма измама? – повтарял той. – Покажете ми я, щом толкоз знаете!

– Ето – казал Матю, вбесен от паталогичната слепота, и обърнал Циника към огромната скала. – Махни тези отвратителни очила и

непременно ще го видиш.

Тъмните очила навярно оказвали влияние върху зрението горе-долу като опушено стъкло, през което хората наблюдават слънчево затъмнение. С решителен самонадеян жест обаче той ги дръпнал от носа си и смело насочил погледа си право към яркия пламък на Големия гранат. Но едва-що го зърнал и надал силен, вледеняващо страшен стон, а главата му клюмнала и той притиснал с две ръце нещастните си очи. Истината е, че от този момент нататък за бедния Циник вече не съществувала нито светлината на Големия гранат, нито каквато и да било друга земна или небесна светлина. Тъй като отдавна бил привикнал да вижда всички предмети през призма, убиваща у тях и най-малката искрица, само един единствен лъч на това искрящо чудо, достигнал невъоръженото му око, го ослепил завинаги.

– Матю – казала Хана, като се притиснала о него. – Да се махаме оттук!

Матю забелязал, че не й е добре – като се навел, подкрепил я с ръце и напръскал лицето и гърдите й с ледено-студена вода от омагьосаното езеро. Тя се ободрила от това но куражът й не се възвърнал.

– Да, скъпа – извикал Матю, като притиснал потръпващото й тяло до гърдите си. – Ще се махнем оттук и ще се върнем в скромната си къщичка. Благословеното слънце и бледата луна ще светят в прозореца ни. Вечер ще си наклаждаме огън в огнището, ще се греем на него и ще бъдем щастливи. И никога повече няма да копнеем за светлина, която да не озарява всички хора по света.

– Никога вече – отвърнала неговата невеста, – защото как бихме живели денем и спали нощем на ужасната ослепителна светлина от Големия гранат?

Те пийнали с шепа по глътка от езерото, предлагащо им чистите си води, недокоснати от никой смъртен. След това започнали да се спускат от планината, като водели за ръка слепия Циник, който не издавал нито звук и дори подтискал стенанията в нещастното си сърце. Но когато напуснали брега на езерото – владение на духа, до този миг непосетено от никого, те хвърлили прощален поглед към скалата и видели мъглите да се скупчват нагъсто и през тях да прозира тъмната жарава на граната.

Що се отнася до другите търсачи, според легендата преподобният господин Ичабод Пигснорт се отказал от диренето, като сметнал Граната за отчайваща измислица и мъдро решил отново да се прибере в магазина си, намиращ се близо до пристанището в Бостон. Но когато минал през планинското дефиле, нашият клет търговец бил пленен от

индиански воини, откаран в Монреал и задържан в плен, докато купчината му от шилинги здравата намаляла след плащането на висок откуп. На всичко отгоре поради дългото му отсъствие работите му така се объркали, че до края на живота си, вместо да се въргала сред сребро, едва намирал по някой меден петак. А доктор Какафодел, алхимикът, се върнал в лабораторията си с голям гранитен къс, който стрил на прах, разтворил го в киселини, разтопил го в огнеупорен съд, запалил го посредством духало и публикувал резултата от експеримента си в един от най-обемистите томове на своето време. И за всички гореспоменати цели скъпоценният камък не би му свършил по-добра работа от гранита. Поетът се само-зальгал горе-долу по същия начин, сдобивайки се с голяма буца лед, която намерил в усойна бездна сред планините, и си рекъл, че тя във всяко отношение отговаря на неговата представа за Големия гранат. Критиците казват, че макар поезията му да не притежава блясъка на скъпоценния камък, то от нея лъха студенината на леда. Лорд дьо Вер се върнал в салона на прадедите си, където се задоволил с полилей от свещи и когато му дошло времето, запълнил нов ковчег във фамилната подземна гробница. Тъй като погребалните факли осветявали тъмното помещение, нямало нужда Големия гранат да разкрива суетата на земния разкош.

Циника, захвърлил очилата си, се скитал из света като несретник и бил наказан заради предишната си съзнателна слепота с болезнено желание да види светлината. Цели нощи наред той прекарвал като обръщал поразените си от блясъка очи към луната и звездите. При изгрев слънце насочвал лицето си на изток, подобно персийски поклонник на огъня. Също така отишъл чак до Рим с надеждата да види със собствените си очи великолепно осветената черква „Свети Петър.“ Най-накрая загинал по време на големия лондонски пожар, като сам се хвърлил в огъня, тласкан от безумната идея да долови поне слаб лъч светлина сред ослепителните пламъци, озаряващи земята и небето. Матю и невестата му живели дълги години в мир и разбирателство и обичали да разказват легендата за Големия гранат. Но към края на дългия им живот на тази история започнало да се гледа с известно недоверие – подобно нещо никога не било проявявано преди от тези, които били чували за някогашното сияние на скъпоценния камък. Твърдяло се обаче, че след като двамата простосмъртни проявили естественото благоразумие да се откажат от скъпоценност, затъмняваща всички земни блага, в същия миг блясъкът ѝ намалял. Когато следващите търсачи достигнали до скалата, те видели само един матов камък, върху който блестели люспи слюда.

Според друго поверие, веднага щом младоженците се отдалечили, гранатът се откъснал от върха на скалата и паднал в омагьосаното езеро и по пладне трупът на Търсача все още се виждал, надвесен над неугасимия огън.

Срещат се и такива, които продължават да вярват, че неоченимият камък грее така, както и преди и твърдят, че са зърнали сиянието му, подобно на лятна светкавица надолу по долината на Сако. И нека да си призная, че макар и много отдалечен от Кристалните възвишения, аз също съзрях чудно сияние около върховете им и повярвал на поетичната легенда, изпитах изкушението да бъде последният търсач на Големия гранат.

КРАЙ

© Весела Кацарова, превод от английски

Nathaniel Hawthorne

Източник: <http://dubina.dir.bg>

Сканиране и обработка: Сергей Дубина, 15 юли 2003 г.
Книжното тяло е любезно предоставено от Галина Янакиева

Публикация:

Натаниъл Хоторн, ГОЛЯМОТО КАМЕННО ЛИЦЕ
РАЗКАЗИ

Преведе от английски ВЕСЕЛА КАЦАРОВА

Съставител НАТАЛИЯ КЛИСУРСКА

Художник КОСТАДИНКА МИЛАДИНОВА

Редактор ОГНЯНА ИВАНОВА

Художествен редактор ВЕНЕЛИН ВЪЛКАНОВ

Технически редактор ПЕТЪР БАЛАВЕСОВ

Коректор АЛБЕНА НИКОЛАЕВА

АМЕРИКАНСКА. ПЪРВО ИЗДАНИЕ. ИЗДАТЕЛСКИ НОМЕР 800. ДАДЕНА ЗА
НАБОР 10. I. 1983 г. ПОДПИСАНА ЗА ПЕЧАТ 12. II. 1983 г. ИЗЛЯЗЛА ОТ ПЕЧАТ
25. V. 1983 г. ФОРМАТ 1/16/60/90. ПЕЧАТНИ КОЛИ 17. ИЗДАТЕЛСКИ КОЛИ 17.
УСЛОВНО ИЗДАТЕЛСКИ КОЛИ 15.71.

ЦЕНА 1.34 лв.

ИЗДАТЕЛСТВО „ОТЕЧЕСТВО“, СОФИЯ „Г. ДИМИТРОВ“. КЛОН ЛОЗЕНЕЦ, БУЛ.
„Г. ТРАЙКОВ“ 2а

THE portable hawthorne
viking press, new york 1969
hawthorne's short stories
vintage book's, new york 1946

Съдържание:

Предговор от Наталия Клисурска

Голямото каменно лице

Творецът на прекрасното

Дъщерята на Рапачини

Злочестината на господин Хъгинботъм

Егоизъм или змия в гърдите

Експериментът на доктор Хейдигър

Белегът

Беловласия покровител

Моят роднина майор Молино

Кроткото момче

Амбициозният гост

Мантията на лейди Елеанор

Големия гранат

Пророчески портрети

Сестрите-години

Итън Бранд

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/2409>]